Обґрунтована значущість здоров'язбереження учнів у сучасній загальноосвітній школі. Проаналізовано головні напрями і форми методичної роботи з підготовки вчителів Полтавської ЗОШ № 11 до застосування здоров'язбережувальних технологій. Охарактеризовано ефективні підходи до формування в школярів здоров'язбережувальних компетентностей.

Обоснована значимость здоровьесбережения учащихся в современной общеобразовательной школе. Проанализированы главные направления и формы методической работы по подготовке учителей Полтавской общеобразовательной школы № 11 к применению здоровьесберегающих технологий. Охарактеризованы эффективные подходы к формированию у школьников здоровьесберегающих компетентностей.

Article tells about importance of students' health protection. Analysis of main technologies in teaching teachers of Poltava school N 11 to implement health-protective technologies in their practice is given. Effective techniques of teaching health-protective competencies to students are described.

УДК 37.015:63

ДОСВІД ФОРМУВАННЯ ЗДОРОВ'ЯЗБЕРЕЖУВАЛЬНОГО ОСВІТНЬОГО СЕРЕДОВИЩА У ПОЛТАВСЬКІЙ ЗОШ № 11

Н. А. Беседа

Нині важливим чинником підвищення якості загальної середньої освіти є здійснення навчання і виховання школярів на засадах здоров'язбереження. Із цього приводу Л. Г. Горяна зазначає, що "розв'язання проблеми модернізації сучасного освітнього процесу, його особистісно-діяльнісний аспект ґрунтується на впровадженні здоров'язбережувальних технологій. Саме вони є основними положеннями нової парадигми освіти" [4, с. 6].

Ми глибоко переконані, що ефективність здоров'язбереження учнів прямо залежить від установлення та розвитку взаємодії між членами педагогічного, учнівського і батьківського колективів. У зв'язку із цим автором – практичним психологом Полтавської загальноосвітньої школи I – III ступенів № 11 під координацією директора В. О. Олійниченко було розроблено довгостроковий проект "Здорова дитина в школі й родині", який реалізується у рамках перспективного плану розвитку школи на 2009 – 2012 рр. [2]. Слід наголосити, що головне завдання цього проекту – підвищення ефективності створення здоров'язбережувального освітнього середовища в школі завдяки застосуванню вчителями здоров'язбережувальних технологій, а також співпраці між педагогами та батьками у напрямі виховання культури здоров'я молодого покоління.

Поряд із цим недостатньо розробленими залишаються питання організації внутрішньошкільної методичної роботи з підготовки педагогів до ефективної здоров'язбережувальної діяльності.

Метою цієї статті є обґрунтування значущості системи методичної роботи загальноосвітнього навчального закладу у підвищенні готовності вчителів до застосування здоров'язбережувальних технологій.

Обрана мета конкретизована в таких **завданнях:**

1. Проаналізувати головні напрями здійснення методичної роботи з підготовки вчителів до застосування названих технологій під час створення здоров'язбережувального освітнього середовища у Полтавській загальноосвітній школі I – III ступенів № 11.

2. Довести доцільність злагодженої співпраці усіх ланок навчально-виховного процесу під час формування здоров'язбережувальних компетентностей школярів.

Насамперед слід наголосити на тому, що метою системи методичної роботи сучасної школи з підготовки вчителів до застосування здоров'язбережувальних технологій вважаємо підвищення готовності членів педагогічного колективу до здоров'язбережувальної діяльності, а також забезпечення організаційно-методичного супроводу застосування педагогами здоров'язбережувальних технологій (посібники, рекомендації, виставки зразків результативного досвіду здоров'язбережувальної педагогічної діяльності; активізація розроблення авторських програм спецкурсів, факультативів, творчих

проектів, спрямованих на збереження і зміцнення здоров'я учнівської молоді; реалізація положень наявної нормативно-правової бази у галузі здоров'язбереження школярів).

Серед головних завдань названої системи методичної роботи школи на особливу увагу заслуговують такі:

1. Формування у вчителів теоретичних знань у галузі здоров'язбереження школярів.

2. Розвиток у педагогів практичних умінь та навичок моделювання і проектування здоров'язбережувальних технологій.

3. Зміцнення професійно-ціннісного ставлення вчителів до здоров'язбереження учнів.

4. Здійснення методичного супроводу здоров'язбережувальної педагогічної діяльності.

Із точки зору нашого дослідження важливою вважаємо думку В. І. Бобрицької: "Якісно нового рівня формування загальнопрофесійних якостей учителя можна досягти лише за умови конструктивного перегляду підходів до розв'язання питань змісту і форм його професійної підготовки" [3, с. 26]. Це дає нам підстави вважати, що саме система методичної роботи загальноосвітньої школи повинна забезпечити підготовку кожного вчителя до застосування здоров'язбережувальних технологій.

З огляду на це, впровадженню здоров'язбережувальних технологій у навчально-виховний процес Полтавської загальноосвітньої школи I – III ступенів № 11 передувала різнорівнева методична підготовка вчителів до здоров'язбережувальної діяльності, що охоплювала традиційні і нетрадиційні, індивідуальні, групові й колективні форми роботи.

Упродовж 2009 – 2010 н.р. та 2010 – 2011 н.р. на засіданнях педагогічної ради директором школи В. О. Олійниченко неодноразово ініціювалося обговорення учителями різних аспектів проблеми здоров'язбереження дітей і учнівської молоді, що допомагало визначенню ефективних підходів до формування здоров'язбережувального освітнього середовища у навчальному закладі. Окрім цього, проводилися психолого-педагогічні семінари, семінари-практикуми, "круглі столи", що сприяли професійному зростанню вчителів завдяки формуванню в них предметної та психологічної компетентностей. Як підсумок, у травні 2011 року відбулася презентація педагогічних надбань учителів усіх методичних об'єднань школи, зокрема, із практичного застосування здоров'язбережувальних технологій.

Зазначимо, що окресленню напрямів оптимізації педагогічної діяльності у галузі збереження і зміцнення здоров'я дітей присвячувалося засідання методичного об'єднання вчителів початкової школи (грудень 2009 р.), що відбулося за участі заступника директора з навчально-виховної роботи Н. І. Приходько. Учителям були надані рекомендації до застосування здоров'язбережувальних технологій, а саме:

◆ Реалізувати принципи здоров'язбереження, серед яких М. К. Смірнов виокремлює такі: неприпустимості завдання шкоди; забезпечення неперервності і наступності (збереження і зміцнення здоров'я дітей систематично на кожному уроці); відповідності навчання віковим особливостям школярів (підбір змісту, обсягу і складності навчального матеріалу згідно з індивідуальними можливостями учнів); пріоритету позитивного впливу вчителя на учнів над негативним (орієнтувати дітей на їх переваги і досягнення, а не постійно підкреслювати недоліки та

Підвищенню працездатності дітей на уроці сприяє динамічна фізкультхвилинка, яку охоче виконують учні початкових класів Полтавської загальноосвітньої школи № 11

Дихальну гімнастику з елементами аромотерапії проводить учитель початкових класів Т. І. Рибак

неуспішність); поєднання збережувальної і тренуючої стратегій (захищаючи школяра від шкідливого впливу, створювати належні умови для розширення меж адаптивних можливостей його організму); віддалення результату (процес здоров'язбереження дітей довготривалий, і результативність помітна не відразу) [6, с. 7 – 8].

- Забезпечувати раціональне поєднання рухової та інтелектуальної активності учнів.
- Підтримувати оптимальний темп уроку.
- Дбати про створення сприятливого психоемоційного клімату в дитячому колективі на уроках та в позаурочний час.
- Дотримуватися санітарно-гігієнічних норм організації та здійснення навчально-виховного процесу (рівномірне освітлення, систематичне провітрювання, вологе прибирання класної кімнати, відповідність шкільних меблів зросту школярів тощо).
- Застосовувати методику зорово-рухових траєкторій, схему універсальних символів за В. П. Базарним та зорові тренажери, розроблені компанією "Люксоптика" з метою профілактики розвитку в учнів короткозорості.
- Залучати батьків до формування здорового способу життя молодого покоління (проведення спільних годин спілкування із валеологічної тематики, спортивних змагань, родинних свят тощо).

Унаслідок цього більшість учителів початкової школи (Л. І. Литвин, Т. І. Рибак, Н. М. Севідова, Л. О. Твердохліб, Л. З. Дудкіна, Н. М. Квач, О. В. Писаренко та ін.) уже протягом двох останніх років активно застосовують елементи здоров'язбережувальних технологій. До прикладу, проводять динамічні фізкультхвилинки на уроках і рухові ігри на перервах, використовують комплекс вправ для формування правильної постави у дітей, зорову, пальчикову, дихальну гімнастику та аромотерапію, а також психологічні хвилинки й релаксаційні паузи.

Заслуговує на увагу проведене у січні 2010 р. заступником директора з виховної роботи А. О. Береговою та практичним психологом Н. А. Беседою тренінгове заняття із класними керівниками, зорієнтоване на розширення кола професійних знань педагогів у галузі здоров'язбереження дітей [1]. Завдяки цьому вчителі мали можливість ознайомитися із різновидами здоров'язбережувальних технологій та удосконалити навички проведення динамічних фізкультхвилинок, офтальмотренажу, пальчикової, дихальної гімнастики тощо. Це сприяло підвищенню рівня готовності педагогів до застосування здоров'язбережувальних технологій.

У межах забезпечення методичного супроводу здоров'язбережувальної педагогічної діяльності заступником директора з навчально-виховної роботи Л. С. Ракович здійснювалися групові та індивідуальні консультації членів педагогічного колективу з питань особистісно орієнтованого навчання, реалізації індивідуально-диференційованого підходу до учнів на уроці, застосування вчителями інтерактивних методів навчання тощо. Це мало вагомий вплив на зростання фахового рівня педагогів та ефективність формування здоров'язбережувального освітнього середовища в школі.

Робота педагогів активізувалася у напрямі самоосвіти, узагальнення свого досвіду в галузі збереження і зміцнення дітей та результативного педагогічного досвіду в цій галузі. Підтвердженням цього слугують методичні розробки вчителів початкової школи, що поповнили методичний кабінет нашої школи.

Як бачимо, система методичної роботи загальноосвітнього навчального закладу з

Тренінгове заняття «Розвиток у вчителів практичних навичок здоров'язбережувальної діяльності» веде практичний психолог ПЗШ № 11 Н. А. Беседа

Старшокласники удосконалюють навички безконфліктного спілкування з навколишніми під час виконання тренінгової вправи "Формуємо колектив"

підготовки вчителів до застосування здоров'язбережувальних технологій передбачає підвищення готовності педагогів до здоров'язбережувальної діяльності і сприяє створенню здоров'язбережувального освітнього середовища в школі.

Вагомий вплив на виховання в учнів культури здоров'я, на нашу думку, має використання бібліотечних ресурсів. Завдяки бібліотекарю Полтавської загальноосвітньої школи № 11 Г. В. Пономаренко систематично проводяться літературні виставки зі здоров'язбережувальної тематики. Таким чином педагоги, учні та їх батьки мають змогу ознайомитися із методичною та науково-популярною літературою з проблеми збереження і зміцнення здоров'я дітей.

Формуванню в школярів здоров'язбережувальних компетентностей сприяє узгодженість у роботі педагогів, батьків, медичної і психологічної служби школи та громадських організацій (Всеукраїнська благодійна організація "АСЕТ", Полтавська громадська організація "Світло надії", молодіжна громадська організація "Форчел"). У зв'язку із цим підвищується ефективність формування здоров'язбережувального освітнього середовища в ПЗШ № 11.

Діти й учнівська молодь не залишаються осторонь розв'язання актуальних проблем здоров'язбереження молодого покоління. Старшокласники разом із педагогом-організатором В. П. Кирпотенко навчають молодших школярів здорового способу життя, зокрема, проводять рухливі ігри на перервах, спортивні змагання "Веселі старти", конкурс "Найкраща фізкультхвилинка". Додамо, що представники учнівського самоврядування нашої школи беруть активну участь у екологічних заходах, конкурсах соціальної реклами, КВК, учнівських конференціях, готуючи цікаві виступи, презентації і стіннівки здоров'язбережувального змісту.

Висновки:

1. Підсумовуючи, наголосимо, що упровадження здоров'язбережувальних технологій у навчально-виховний процес – це один із пріоритетних напрямів шкільної освіти, адже завдяки цьому в учнів формуються здоров'язбережувальні компетенції – ключові в житті.

2. Підвищення готовності педагогів до здоров'язбережувальної діяльності прямо залежить від ефективності системи методичної роботи школи з підготовки вчителів до застосування здоров'язбережувальних технологій.

3. Створення здоров'язбережувального освітнього середовища у Полтавській загальноосвітній школі I – III ступенів № 11 відбувається завдяки злагодженій співпраці усіх ланок навчально-виховного процесу.

Перспективу подальших наукових розвідок пов'язуємо із розробленням критеріїв ефективності системи методичної роботи з підготовки вчителів загальноосвітнього навчального закладу до застосування здоров'язбережувальних технологій.

ЛІТЕРАТУРА

1. Беседа Н. А. Здоров'язбережувальні технології як запорука ефективного навчання і виховання школярів (тренінг для вчителів) / Н. А. Беседа // Постметодика. – Полтава. – 2010. – № 1 (92). – С. 47 – 53.

2. Беседа Н. А. Взаємодія школи і сім'ї: здоров'язбережувальний аспект / Н. А. Беседа // Постметодика. – Полтава. – 2010. – № 3 (94). – С. 19 – 22.

3. Бобрицька В. І. Формування здорового способу життя у майбутніх учителів : монографія / В. І. Бобрицька. – Полтава : ТОВ "Поліграфічний центр "Скайтек", 2006. – 432 с.

4. Горяна Л. Г. Науково-педагогічні основи модернізації впровадження здоров'язбережувальних технологій у шкільні дисципліни / Л. Г. Горяна : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : – http://www.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/Npd/2010_2/Goriana.pdf

5. Селевко Г. К. Современные образовательные технологии : учеб. пособие / Г. К. Селевко. – М. : Народное образование, 1998. – 255 с.

6. Смирнов Н. К. Школа и здоровье учащихся / Н. К. Смирнов // Школа и производство. – 2006. – № 1. – С. 7 – 9.

Стаття надійшла в редакцію 15.01.2011 ■